

2015-07-18

Kapitel 60

Kungamedaljen

”För framstående insatser som riksspelman och nyckelharpebyggare”

Många har frågat mig hur det var att få en medalj av kungen. Här kan ni läsa vad som hände.

Foto Sture Hogmark

Den 16:e juni 2015 förlänades jag en medalj av vår konung Karl XVI Gustaf.

Ett par veckor innan kom det ett brev hem i vår brevlåda.

Min fru Åsa hade just varit till vår brevlåda utanför vårt hus i Gyllby. I handen höll hon ett vitt A4-kuvert. ”Du har fått ett brev”. Jag tittade snabbt på kuvertet och såg att det var en logga uppe i vänstra hörnet förvillande lik polisens. ”Vad har jag nu gjort?” for genom mitt huvud. Jag besinnade mig när jag läste den spretiga handstilen i blått bläck ”

Riksspelman

Esbjörn Hogmark

Gyllby 206

748 94 Örbyhus”

Jag tar snabbt fram det instoppade brevet och kan läsa följande:

Stockholms Slott den 7 maj 2015

Riksspelman
Esbjörn Hogmark
Gyllby 206
748 94 Örbyhus"

Hans Majestät Konungen har behagat förläna Eder Sin Medalj i 5:e storleken i högblått band för framstående insatser som riksspelman och nyckelharpebyggare.

Detta kommer att officiellt tillkännages den 6 juni 2015. Hans Majestät Konungen kommer att personligen, i närvaro av Hennes Majestät Drottningen, överlämna medaljerna till de belönade tisdagen den 16 juni kl. 17.00, då Ni och, om Ni så önskar, en gäst är välkomna till Stockholms Slott.

Ingång Västra valvet, samling i Drabantsalarna, Östra valvet, 1 tr, senast kl. 16.40

Klädsel: Mörk kostym.

Meddelande emotses senast den 18 maj till Anna Lilliehöök per telefon 08-405 n6199, huruvida Ni har tillfälle infinna Eder eller inte.

Med vänlig hälsning

Signatur i blått bläck

Svante Lindqvist

Riksmarskalk

KUNGL. HOVSTATERNA
RIKSMARSKALKSÄMBETE
KUNGL. SLOTTET
111 30 STOCKHOLM

Ja så såg inbjudningsbrevet ut! Gissa om jag blev överraskad? Totalt ställd faktiskt. Hur har detta gått till? Vem har skött nomineringen? Jag ringer Anna Lilliehöök enligt anvisningar i brevet och frågar först om jag kan ha folkdräkt. Att jag också tänkte ta med mig nyckelharpan sa jag ingenting om. Man vill ju inte att de ansvariga ska känna sig pressade av något de inte förstår sig på. Jag får veta att folkdräkt på mig och min fru skulle "passa utomordentligt väl i det här sammanhanget". Nu var det läge att fråga vem som nominerat mig. "Det får vi inte nämna" kom svaret omgående. Jag kunde då inte låta bli att ställa en fråga om jag skulle få kunna komma med en gissning utan att få veta om jag var på rätt spår. "Ja det skulle gå bra". Till saken hör ju att jag tillsammans med Sture Sahlström tillverkade en nyckelharpa som ESI skänkte till prinsessan Victoria vid hennes besök i Tobo 2002 vilket jag började med att nämna. Ingen reaktion. Jag fortsatte med att undra om det kunde komma in via vår Landshövding Peter Egardt? Jag kunde höra att det började brännas och fick nöja mig med detta.

Nu kom en tid då jag egentligen hade tystnadsplikt fram till nationaldagen. Lyckades väl inte hålla på detta fullt ut men väntade tills några dagar efter 6:e juni. Jag skulle då kontakta Anders Badner på UNT för att se om vi kunde få in lite extra reklam för Nyckelharpstämman som min bror Sture och jag numera sköter

tillsammans med en mindre kader nyckelharpsintresserade människor. Anders blev eld och lågor när ha fick veta att jag ett par dagar efter stämman skulle till kungs för att få medalj. "Det måste vi göra en ordentlig artikel om". Under årets Mästarbyggkurs på ESI, som alltid går torsdag och fredag dagarna före Nyckelharpstämman, besöktes vi av Anders som tog mig avsides och gjorde en relativt omfattande intervju.

Under gemytliga former berättade jag att jag skulle ta med mig nyckelharpan för att spela för kungen och övriga närvarande. "Ska du göra en kupp"? frågade Anders. "Kanske inte direkt en kupp men jag tänker ha harpan hängande över axeln när jag går fram och tar emot medaljen och kanske då, eller vid ett senare tillfälle, kan dra ett par låtar".

Det där tyckte Anders skulle bli en utmärkt rubrik på artikeln om mig.

Två dagar innan jag skulle till Stockholm utkom UNT ut med en helsidesartikel om min Medaljföreläning:

Foto Anders Badner UNT

"Jag tänker göra en kupp..."

Stod det med stora bokstäver som rubrik tvärs över sidan. Ovanför fanns en bild på mig och min senast tillverkade nyckelharpa. Artikeln i övrigt var mycket korrekt och välskriven och innehöll stora delar av det som framkom under den intervju som Anders Badner gjorde bara ett par dagar tidigare.

Texten inleddes enligt följande:

”Jag tänker göra en kupp, ha nyckelharpan på ryggen och vara klädd i folkdräkt. Så jag kommer att synas bland alla kostymer. För det stod i inbjudan att man ska ha mörk kostym, men jag har kollat upp att folkdräkt är ok. Sedan kan jag ju inte spela kungen rakt i ansiktet, men när han har tackat oss och den som utsetts att tacka för oss medaljörer har gjort det så tänker jag spela något.”

Jag tyckte artikeln var mycket välskriven och kände mig nu om möjligt ännu mer tillfredsställd i min nyckelharpsgärning än vad jag gjort innan. ”Men säg den glädje som varar?” På förmiddagen dagen efter artikeln och tillika dagen före medaljutdelningen ringer en person som jag uppfattar var Riksmarskalken ansvarig för hela evenemanget. Han hade just läst artikeln i UNT.

”**Ja det där med kupp verkar inte så väl genomtänkt**” inleddes vår konversation. Jag försökte nämna att ”det är väl så att tidningarna brukar försöka hitta på något klatschigt som ska sälja bra”? ”Ja du menar en sådan där tidningsanka? Det är vi ju vana vid vi på här på hovet?” Jag lyckades ta mig ur diskussion ganska lindrigt och måste nu tillsammans med Åsa ta mig en ordentlig funderare på det där med att ta med nyckelharpan och spela för kungen.

Först blev jag så överraskad och upprörd av telefonsamtalet att jag tänkte lämna harpan hemma. Jag tänkte tom skipa folkdräkten och komma i slips och mörk kostym. ”Vill man ha det tråkigt så inte ska jag komma förstöra”.

På morgonen dagen efter hade vi besinnat oss Åsa och jag. Vi var tillbaka till att vi skulle ha folkdräkter i alla fall men lämna harpan hemma. Men strax innan vi satte oss i bilen lade vi in en harpa i skuffen. ”Den kan ju alltid ligga kvar där när vi kommer till Stockholm”. Under resan ner mot Stockholm kom vi på att vi kunde ju alltid försöka ta den med in på slottet och om vi skulle bli stoppade skulle vi säga att vi ska på en spelning efter det här evenemanget så att det vore bra om vi kunde få ha den i tillfälligt förvar på slottet.

Sagt och gjort. Vi kom till slottet i mycket god tid. Tog reda på vilken ingång vi skulle till och gick sedan en liten runda på Gamla stan.

Så var det dags att gå in. Först till en liten reception. Ingen frågade vad vi hade i den svarta harpväskan eller min stora kameraväska. ”Ni ska alla in i ett angränsande rum och vänta på att en ansvarig person ska ge er vidare information.” Här fick vi tillfälle att hälsa på kända och okända medaljörer och deras respektive medföljande. Åsa placerade harpväskan och kameran i ett av rummets hörn. Någon kommer in och säger att nu ska alla medaljörer följa med in i nästa rum. Medföljande får vänta kvar en stund och komma in lite senare. Vi medaljörer fick ställa upp i en ordnad formation mitt i rummet och vi fick veta att snart ska kungen och drottningen komma in och förrätta medalj- respektive diplomutdelningen. Men först skulle de medföljande personerna få komma in och ställa sig utefter de båda sidoväggarna. Åsa tog med sig nyckelharpan och kameraväskan som nu befann sig i rum nummer två.

Kungen och drottningen kommer in och det hela börjar. I tur och ordning ropas vi fram, får vår medalj ur kungens hand och vårt diplom ur drottningens, allt ackompanjerat av 10-talet fotografers smattrande kameror. Vi fick inte fotografera själva med vi lovades ett kort taget av en hovfotograf visande när vi tar kungen i hand. Vid den avslutande champagnen skulle det sedan vara fritt att ta egna bilder.

Mitt namn ropas upp. Jag stegar fram till kungen som lätt framåtlutad tittar på min folkdräkt och utbrister: "Men du har ju redan så fina medaljer!" samtidigt som han skämtsamt håller tillbaka den medalj som jag strax skulle få.

Jag måste erkänna att jag blev helt ställd. Stammande får jag fram: "Ja men ingen så fin som den där"

Jag fick min medalj och gick vidare till drottningen som gav mig ett diplom undertecknat av kungen själv.

Bilden visar när jag just fått medaljen och tackar Majestätet och är tagen av hovfotograf Clas Göran Carlsson. Drottningen står avvaktande och ska just räcka mig diplommet.

När alla fått sina utmärkelser var det dags för kungen att hålla sitt tacktal till alla oss bemärkta. Majestätet var på ett utomordentligt gott humör och inledde med orden

"Det här är **inte** det bästa jag vet!" (Jag tror att vi alla hajade till ordentlig här. Vad står karln och säger? Ska det här bli en ny kungagroda som massmedia kommer att gotta sig i?)

"Det här är det näst bästa jag vet!" (Alltid något, det näst bästa, ja det får väl duga. Man ska väl inte tro att man är en så viktig person)

"Bröllop och barnbarn är det bästa jag vet!" (Jamen visst det hade jag alldeles glömt bort. Det föddes visst en liten kunglighet häromdagen. Och Sofia och Carl Philip gifte sig)

Kungen fortsatte med att gratuleras oss till allt värdefullt som vi hittills påstods ha gjort i våra liv och önskade att vi kunde fortsätta med likadana betydande insatser många år till. Det var det finaste talet jag någonsin hör från Majestätet! Humor och värme. Hade jag tyckt det utan min medalj? Ja, kanske.

Vårt gemensamma tacktal hölls av Per Westerberg, talman i riksdagen 2003-2006, kort och kärnfullt.

Fotograferna sändes hem och vi skulle förflyttas oss till nästa rum där kungen och drottningen skulle hälsa på våra medföljande och även oss medaljörer en andra gång. När jag passerade kungen passade jag på att fråga honom "Går det bra om jag spelar några låtar på min nyckelharpa? Kungen tittade glatt upp och svarade: "Ja men det skulle väl vara trevligt". Jag tog mig snabbt vidare till rum nummer 4 där champagnen stod uppdukad och plockade snabbt upp min kamera. Åsa hade hand om nyckelharpan och kom några minuter efter mig. Genom dörröppningen till sista rummet riktade jag kameran mot kungen som nu stod och pratade med Åsa. Kungen frågade henne vad hon hade i den svarta väskan. Åsa svarade: "Det är mitt tjänstevapen, en sån där som Kronprinsessan fick när hon besökte ESI, en nyckelharpa." Trevligt sa kungen och Åsa kunde ansluta sig till mig i rum nummer 4. Strax innan hade jag blivit ombedd att inte rikta min kamera mot kungen. Jag skulle bara få fotografera i champagnerummet. Men jag hann ta några bilder på Åsa, kungen och drottningen.

Väl inne i rum nummer 4 började vi skåla med vänner och bekanta. Vi fann en hel del människor som t.ex. liksom Alexandra Charles var intresserade av våra folkdräkter. Det visade sig att hon var född och uppvuxen i Häverö där vår uppländska dräkt kommer ifrån och skulle genast börja leta efter en egen dräkt. Mats Leijon och Otto Cars, båda verksamma vid Uppsala universitet hade också fått medaljer. Jag förstod senare att det måste ha varit vår landshövding Peter Egardt som nominerat oss. Han avslöjade sig i samband med att han höll invigningstalet vid Nyckelharpstämman i Österbybruk. Han konstaterade stolt att "Jag fick igenom alla mina tre nomineringar". Men jag har också förstått att det är kungen själv som fattar det avgörande beslutet om vilka som verkligen ska erhålla medaljer och andra nomineringar. Vi kan alltså konstatera att vår konung Carl XVI Gustaf gillar folkmusik och nyckelharpa

Men hur gick det nu med kuppen?

Efter att vi skålat en stund planerade jag att packa upp harpan och dra ett par låtar. Vi såg ut en lämplig plats att stå på och jag lyfte upp harpan på ett litet bord, drog isär dragkedjan och lyfte ut min harpa.

Då kommer hovmarskalken som jag pratat med tidigare per telefon med raska steg över golvet och säger "Det där är not inte så lämpligt". Jag nämner då att jag just talat med kungen och han säger att det skulle vara trevligt med lite musik. "Ja men då så, då så" säger marskalken och drar sig omedelbart tillbaka.

Jag tar då Spelmansglädje och Randig kjortel inför hela sällskapet. Om dom gillade det!? Några kom fram och frågade vad det var för instrument medan andra syntes fullständigt oberörda. Precis som det ska vara vid den här typen av spelning. Men kuppen var nu fullbordad med kungen och drottningen mitt i salen.

”Jag ser medaljen först och främst som ett erkännande för allt arbete och annat jag själv tillsammans med alla personer som stöttat mig lagt ned för nyckelharpan och nyckelharpsmusiken. Men jag ser också detta som ett uppmärksammande av vår folkmusik i ett vidare perspektiv. Givetvis bör vi kunna använda detta faktum i vårt fortsatta arbete med nyckelharpan som ett immateriellt kulturarv men också när vi vill stärka situationen för folkmusiken och folkdansen i vid bemärkelse, t.ex. vid ESI och i övriga Sverige.

Så här i efterhand blev jag nyfiken på vilka folkmusiker som tidigare kan tänkas ha fått kungens medalj.

På nätet kan man läsa att den här typen av utmärkelser instiftades av kungens farfar Gustav VI Adolf och började delas ut 1945. Ända fram till 1976 var det endast ett fåtal konstnärer, målare, skulptörer och musiker, som fick en utmärkelse. När Carl XVI Gustaf tillträdde tronen utökade han medaljförläningen till att även gälla andra personer som gjort förtjänstfulla utmärkelser för Sverige.

Jag kunde konstatera att följande personer som har med folkmusik att göra har fått en utmärkelse

1. Kompositören **Benny Andersson**
8:e storleken i högblått band, 1998
2. Riksspelman **Kalle (Karl) Moraeus**
8:e storleken i högblått band, 2009
3. Kompositör och musiker **Ale Möller**
8:e storleken i högblått band, 2009
4. Musiker **Lena Willemark**
Litteris et Artibus, 2011

Samtliga dessa 4 har fått för sin yrkesmässiga insats inom folkmusik.

Dessutom fick Professor em. **Jan Ling**
12:e storleken i serafimerordens band år 2000

Jag är alltså ensam amatör som dessutom fått utmärkelsen för mitt instrumentbyggande. Det känns väldigt bra.

Jag tillsammans med Jan-Allan, Robert Gustavsson och Alexandra Charles (Åsa höll i kameran)